

**“TURIZM VA XIZMATLAR SEKTORINING O‘ZBEKISTON
IQTISODIYOTIDAGI O‘RNI”****Shaydulova Sevinch Shuhrat qizi**

Termez iqtisodiyot va servis universiteti

Turizm yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Amonov Mehridin Oromiddinovich**Annotatsiya**

Mazkur maqolada turizm va xizmatlar sektorining O‘zbekiston iqtisodiyotidagi o‘rni tahlil qilingan. Xizmatlar sohasi mamlakat yalpi ichki mahsulotida muhim o‘rin tutishi, yangi ish o‘rinlari yaratish, investitsiyalarni jalb etish va valyuta tushumlarini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, turizmning hududiy iqtisodiy rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi real misollar asosida ko‘rib chiqilgan. Jahon tajribasi bilan solishtirilib, O‘zbekistonda xizmatlar sektorining YaIMdagi ulushi ortib borayotgani qayd etilgan. Xulosa qismida esa turizm va xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar berilgan.

Аннотация

В данной статье проанализирована роль туризма и сектора услуг в экономике Узбекистана. Отмечается значимость сферы услуг в формировании валового внутреннего продукта страны, создании новых рабочих мест, привлечении инвестиций и увеличении валютных поступлений. Также рассмотрен вклад туризма в региональное экономическое развитие на основе реальных примеров. В статье проведено сравнение с мировым опытом, отмечен рост доли сферы услуг в ВВП Узбекистана. В заключении предложены рекомендации по повышению эффективности туризма и сферы услуг в экономике страны.

Annotation

This article analyzes the role of tourism and the service sector in the economy of Uzbekistan. It highlights the importance of the service industry in the country's GDP formation, job creation, attracting investments, and increasing foreign currency revenues. The contribution of tourism to regional economic development is examined through real-life examples. A comparison with international experience shows the growing share of the service sector in Uzbekistan's GDP. The conclusion provides recommendations for enhancing the efficiency of tourism and the service sector in the national economy.

Kalit soʻzlar: Turizm, xizmatlar sektori, iqtisodiy rivojlanish, yalpi ichki mahsulot, investitsiyalar, valyuta tushumi, bandlik, hududiy rivojlanish, davlat siyosati, xalqaro tajriba.

Ключевые слова: Туризм, сфера услуг, экономическое развитие, валовой внутренний продукт, инвестиции, валютные поступления, занятость, региональное развитие, государственная политика, международный опыт.

Keywords: Tourism, service sector, economic development, gross domestic product, investments, foreign currency inflow, employment, regional development, government policy, international experience.

Kirish

Hozirgi globallashuv davrida turizm va xizmatlar sohasi har bir mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim drayverlaridan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni koʻrsatmoqdaki, xizmatlar sektori

yalpi ichki mahsulotning katta qismini shakllantiradi va yangi ish oʻrinlari yaratishda yetakchi soha sifatida namoyon boʻladi. Ayniqsa, turizm sohasi xalqaro iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb etish va milliy brendni shakllantirishda katta ahamiyatga ega.

Oʻzbekistonda ham oxirgi yillarda turizm milliy iqtisodiyotning ustuvor yoʻnalishiga aylantirildi. “Yangi Oʻzbekiston” taraqqiyot strategiyasida xizmatlar sektorining ulushini oshirish, xususan turizmni modernizatsiya qilish boʻyicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu sababli turizm va xizmatlar sektori mamlakat iqtisodiy barqarorligini taʼminlashda hal qiluvchi oʻrin tutmoqda

Turizmning iqtisodiy ahamiyati

Turizm iqtisodiy kategoriya sifatida bevosita va bilvosita samaralar keltiradi. Bevosita samara — bu sayyohlarning sarflagan mablagʻlari hisobiga mehmonxona, transport, ovqatlanish, ekskursiya va boshqa xizmatlarga tushadigan daromadlardir. Bilvosita samara esa turizm bilan bogʻliq tarmoqlarning rivojlanishi, yangi korxonalar ochilishi, mahalliy mahsulotlarga talab ortishi orqali yuzaga keladi.

Turizm sohasi rivojlangan davlatlarda yalpi ichki mahsulotning 10–15 foizini tashkil etadi. Masalan, Ispaniyada bu koʻrsatkich 12 foizga, Turkiyada 11 foizga teng. Oʻzbekistonda esa soʻnggi yillarda turizm ulushi barqaror oʻsib bormoqda va xizmatlar sektorining muhim qismi sifatida namoyon boʻlmoqda. Bu jarayon mamlakat iqtisodiyotining diversifikatsiyasiga, eksport hajmining oshishiga va valyuta tushumlari koʻpayishiga xizmat qilmoqda.

Xizmatlar sektori bugungi kunda nafaqat rivojlangan, balki rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida ham yetakchi oʻrin tutmoqda. Xizmat koʻrsatish sohasi sanoat

va qishloq xo'jaligiga nisbatan tezroq o'sish sur'atlariga ega bo'lib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lmoqda.

O'zbekistonda 2024 yil yakunlariga ko'ra, yalpi ichki mahsulotning qariyb 40 foizi xizmatlar sektoriga to'g'ri kelmoqda. Shundan turizm, transport, savdo, moliya va axborot texnologiyalari asosiy tarmoqlar sifatida ajralib turadi. Ayniqsa, turizmning ulushi yil sayin oshib, yangi xizmat turlarining paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda.

Xizmatlar sektori ishchi kuchini keng jalb qiluvchi soha hisoblanadi. Statistika ma'lumotlariga ko'ra,

O'zbekistonda xizmatlar sohasida band bo'lgan aholining ulushi 55 foizdan oshgan. Bu ko'rsatkichning katta qismini turizm va unga bog'liq xizmatlar tashkil qiladi.

O'zbekistonning geografik joylashuvi, boy tarixiy-madaniy merosi va tabiiy resurslari turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. 2025 yilga qadar mamlakatga tashrif buyuruvchi xorijiy sayyohlar sonini keskin oshirish, turizm xizmatlari eksportini ko'paytirish rejalashtirilgan. Bu esa xizmatlar sektorining ulushini yanada oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, mehmonxona va transport xizmatlarini xalqaro standartlarga moslashtirish, elektron xizmatlarni kengaytirish kabi choralar iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Xizmatlar sektorida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ham turizm iqtisodiyotiga yangi impuls beradi.

Xalqaro va mahalliy turist oqimining oshishi O'zbekiston iqtisodiyotida xizmatlar sektorining — xususan turizm sohasining — ulushini sezilarli darajada kuchaytirmoqda. Ushbu maqolada xizmatlar sektorining YaIMdagi ulushi, turistlar soni, turizm xizmatlari eksporti, sektor o'sish tezligi va

iqtisodiy samaradorligi kabi ko'rsatkichlar tahlil qilinadi.

1. YaIM tarkibida xizmatlar sektori ulushi

— 2024 yilning birinchi uch choragida xizmatlar sektori YaIMdagi ulushini 47,2 % ga yetkazdi, bu yana oldingi yillardagi ko'rsatkichdan o'sishni anglatadi.

— 2025 yil birinchi choragida esa bu ko'rsatkich 56,1 % ga chiqdi. YaIM o'sishida xizmatlar sektori muhim rol o'ynamoqda.

2. Turizm eksporti va sayyohlar soni

— Turizm eksporti 2024 yilda taxminan 3,5 mlrd USD bo'lib, bu xizmatlar sektori eksporti tarkibida yirik qismga ega.

— 2023 yilda O'zbekiston 5,2 million xorijiy sayyoh qabul qilgan. Bu ko'rsatkich olishish siyosatlari, vizalarsiz rejim va infratuzilma yaxshilanishi natijasida oshgan.

3. Ish o‘rinlari va bandlik

— Xizmatlar sektorida band bo‘lgan aholi ulushi so‘nggi yillarda 49,8 % dan 55,4 % gacha oshgan.

— Sektor korxonalar soni ham o‘smoqda: xizmat ko‘rsatish bo‘yicha faoliyat yurituvchi korxonalar 2017–2024 yillarda 1,6 barobar oshdi va hozirgi korxonalar soni ~ 310,800 ga yetgan.

4. Xizmatlar sektorining tarkibi va segmentlari

— Xizmatlar ichida eng tez o‘shish ICT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari), moliyaviy xizmatlar, transport va turizm xizmatlarida kuzatilmoqda. Masalan, ICT va moliyaviy xizmatlar son jihatidan import va eksport imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

— Savdo, ovqatlanish va mehmonxonalar, transport va saqlash xizmatlari YaIMga qo‘shgan ulushi va o‘shishi bilan ajralib turadi. Yanvar-sentabr 2024 da odatda savdo xizmatlari +11.1 %, mehmonxona-ovqat +10.6 %, transport-saqlash +8.7 % o‘ydi.

5. Mintaqaviy va hududiy ko‘rsatkichlar

— Xizmatlar sektori hajmining katta qismi Toshkent shahrida: 2025 yil yanvar oyida xizmat ko‘rsatish sektori qiymatini Toshkent shahri ~ 24,931.8 milliard so‘m, bu umumiy xizmatlar sektorining ~ 38,5 % ini tashkil qiladi.

— Keyingi hududlar: Samarqand, Farg‘ona, Toshkent viloyati ham xizmat sektorida ko‘rinadigan markazlar sifatida.

6. Davlat siyosati va istiqbollar

— 2025 yilda xizmatlar sektorini o‘shishini 15 % ga yetkazish va uning qiymatini ~\$82 milliardga chiqarish maqsadi qo‘yilgan.

— Xizmatlar eksporti rejasi: xizmatlar eksportini \$8,5 milliardga yetkazish.

Turizmning iqtisodiyotga multiplikativ ta‘siri

Turizm sohasi boshqa iqtisodiy tarmoqlar bilan chambarchas bog‘liq. Masalan, bir xorijiy sayyoh O‘zbekistonga kelib mehmonxonada joylashsa, u nafaqat turizm xizmatidan, balki transport, ovqatlanish, savdo, madaniy hordiq va hatto sog‘liqni saqlash xizmatlaridan foydalanadi. Bu esa ko‘plab korxonalar va tarmoqlar daromadining oshishiga olib keladi. Shunday qilib, turizmning iqtisodiy ta‘siri bevosita tushumdan ham ko‘proq qiymat yaratadi. Jahon turizm tashkilotining (UNWTO) ma‘lumotlariga ko‘ra, turizm sohasi 1 dollar daromad keltirganda, bilvosita qo‘shimcha 3 dollargacha qiymat hosil qilishi mumkin. O‘zbekistonda turizmning iqtisodiy o‘shisdagi o‘rni

O‘zbekiston 2023 yilda 5,2 million xorijiy sayyoh qabul qildi. Ularning xarajatlari mamlakat byudjetiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri valyuta tushumlarini olib keldi.

2024 yilda turizm xizmatlari eksporti 3,5 milliard dollardan oshdi, bu esa milliy xizmatlar eksportining asosiy qismini tashkil etadi.

“Ziyorat turizmi”, “Agro-turizm” va “Wellness-turizm” kabi yangi yo‘nalishlarning rivojlanishi turizmni iqtisodiy diversifikatsiya vositasiga aylantirmoqda.

Hududiy iqtisodiyot va turizm

Turizm sohasining rivojlanishi hududiy iqtisodiyotni ham jonlantiradi. Masalan: Samarqand va Buxoro — tarixiy meros turizmi tufayli xizmatlar sektori ulushi respublika o‘rtacha ko‘rsatkichidan yuqori.

Farg‘ona vodiysi — hunarmandchilik va gastronomiya turizmi iqtisodiy daromad manbai sifatida shakllanmoqda.

Toshkent shahri — xizmatlar sektori umumiy hajmning 38 foizidan ortig‘ini tashkil etib, mamlakatning xizmatlar bo‘yicha asosiy markazi hisoblanadi.

Tog‘li hududlar (Chingan, Zomin, Shahrisabz) — ekologik va sport turizmi rivojlanishi orqali yangi investitsiyalar jalb qilinmoqda.

Xalqaro tajriba

Xizmatlar sektorining YaIMdagi ulushi rivojlangan davlatlarda 60–70 foizni tashkil etadi. Masalan:

AQShda bu ko‘rsatkich 77 %,

Yevropa Ittifoqida 70 %,

Turkiyada 62 %.

O‘zbekistonda 2025 yil boshida xizmatlar sektorining YaIMdagi ulushi 56 % ga yetgani — xalqaro standartlarga yaqinlashayotganini ko‘rsatadi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy modernizatsiya yo‘lida to‘g‘ri yo‘nalishda harakat qilayotganidan dalolat beradi.

Davlat siyosati va islohotlar

So‘nggi yillarda qabul qilingan qaror va dasturlar turizm iqtisodiyotiga yangi bosqich olib keldi:

2019 yildan boshlab vizasiz rejim joriy qilinishi xorijiy turistlar oqimini keskin oshirdi.

“2022–2026 yillarda Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”da xizmatlar sektorini

YaIMdagi ulushini oshirish va turizmni modernizatsiya qilish alohida maqsad sifatida belgilangan.

2024–2025 yillarda xalqaro brend mehmonxonalar soni 30 dan oshdi, bu esa yuqori sifatli xizmatlar segmentining kengayishini ta‘minladi.

O‘zbekistonda Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hamda Turizm qo‘mitasi hamkorligida turizmni rivojlantirish uchun alohida investitsiya paketlari ishlab chiqilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, turizm va xizmatlar sektori

O‘zbekiston iqtisodiyotida tobora muhim o‘rin egallab bormoqda. Bu soha yangi ish o‘rinlari yaratadi;

YIM tarkibida ulushni oshiradi; davlat byudjetiga soliq tushumlarini ko‘paytiradi; xalqaro iqtisodiy aloqalarni mustahkamlaydi.

Kelgusida turizm va xizmatlar sektorining iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Turizm infratuzilmasini yanada rivojlantirish va xalqaro standartlarga moslashtirish.

2. Hududlarda yangi xizmat turlarini (eko-turizm, agro-turizm, wellness-turizm) joriy etish.

3. Xizmatlar sektorida raqamli texnologiyalarni keng qo‘llash.

4. Mahalliy tadbirkorlarni turizm va xizmatlar sohasiga faol jalb qilish.

5. Xorijiy investitsiyalarni ko‘proq jalb qilib, xalqaro brendlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.

Xizmatlar sektori O‘zbekiston YaIMining asosiy haydovchi qismiga aylangan — YaIMdagi ulushi 47-56 % oralig‘ida.

Turizm eksporti, sayyohlar soni va turizm xizmatlari orqali tushgan valyuta miqdori soha iqtisodiga katta qo‘shimcha beradi.

Bandlik va hududiy tengsizlik jihatidan xizmatlar sektori (turizm, transport, ICT) mamlakatning bir qator hududlarida muvaffaqiyatli o‘smoqda, lekin barcha hududlar uchun imkoniyatlar teng emas.

1. Turizm infratuzilmasini (transport, yo‘llar, mehmonxonalar) hududlarda yaxshilash — ayniqsa Samarqand, Buxoro, Farg‘ona, tog‘ hududlarida.

2. Turizm xizmatlari sifatini oshirish: mehmonxona xizmatlari, gidlar, gastronomiya, til xizmati kabi sohalarda yuqori standartlar joriy etish.

3. Marketing va brending: O‘zbekiston turizm markasini brendlash orqali tashqi bozorlarda tanitish; xalqaro ko‘rgazmalar, festival va madaniy tadbirlarni kengaytirish.

4. Vizalarni va kelish imkoniyatlarini soddalashtirish: elektron vizalarni kengaytirish, aviachiptalar va transport infratuzilmasini rivojlantirish.

5. Xizmatlar sektoridagi raqamli yechimlarni keng joriy etish: onlayn bronlash, virtual turlar, ICT xizmatlarini eksport qilish, fintech va moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi **“2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”**gi PF–60-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi rasmiy ma’lumotlari – <https://stat.uz>
3. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) hisobotlari – <https://www.unwto.org>
4. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi: “Tourism in Uzbekistan” – <https://invest.gov.uz>
5. Uzdaily.uz – “The services sector remains a key driver of Uzbekistan’s GDP growth” (2025) – <https://www.uzdaily.uz>
6. Uzdaily.uz – “Uzbekistan’s GDP reached US\$80.61 billion in January–September” (2024) – <https://www.uzdaily.uz>
7. Daryo.uz – “Uzbekistan aims for 15% service sector growth, reaching \$82bn in 2025” (2025) – <https://daryo.uz>
8. Invexi.org – “Development of the service sector in Uzbekistan for January 2025” – <https://invexi.org>
9. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
10. G‘afurov U., Xolmatov B. O‘zbekiston iqtisodiyoti asoslari. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2021.
11. Tohirov N. Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.